

3. Скопенко Н.С. Основні підходи до визначення ризику при формуванні нових організаційних структур / Н.С. Скопенко // Збірник наукових праць Національного авіаційного університету. – 2010. – № 27. – С. 184-189.

УДК 338.434:631.11

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Подаков Є.С. – к.е.н., доцент Херсонський ДАУ

Постановка проблеми. Аграрний сектор належить до базових, життєзабезпечуючих галузей, стан та ефективний розвиток яких безпосередньо впливає на функціонування всієї національної економіки. В аграрному секторі нині працює майже чверть усіх зайнятих, і в ньому разом з харчовою промисловістю створюється понад 60 % загальнодержавного фонду споживання. Проте, незважаючи на проведені в останнє десятиріччя заходи з реформування на ринкових засадах аграрних і земельних відносин, вітчизняне сільське господарство все ще перебуває в незадовільному стані.

Сучасний етап розвитку сільського господарства України є визначальним. У стратегії економічного та соціального розвитку України на період до 2015 року визначені концептуальні підходи щодо подолання системної кризи суспільного виробництва й відродження національної економіки. Основним стратегічним завданням на найближчі роки є реалізація політики економічного зростання. При цьому однією з важливих умов досягнення сталих темпів економічного розвитку та ефективного функціонування сільського господарства є повноцінне забезпечення його виробництва фінансовими ресурсами. У перехідний період до ринкових відносин має посилюватися роль держави у напрямі підвищення державних гарантій щодо фінансування довгострокових інвестиційних програм і проектів аграрного виробництва, забезпечення розвитку галузі бюджетної підтримки.

Сучасний стан аграрного ринку має ряд невирішених проблем, якими є: проблеми кредитування, податкових відносин, агрострахування, фінансової підтримки сільськогосподарських товаровиробників. Саме ці чинники, за визнанням міжнародних експертів, на 60—70% формують ринкове середовище, без якого цивілізований ринок існувати не може.

В Україні успішність вирішення накопичених проблем аграрного сектора залежить від багатьох факторів, серед яких розбудова аграрної іпотеки, запровадження фінансових інструментів аграрного ринку, удосконалення нормативно-правового забезпечення, що неможливо без опрацювання досвіду розвинених країн.

Стан вивчення проблеми. В останні роки питанню державної фінансової підтримки сільськогосподарських товаровиробників було приділено велику

увагу, тому що від правильного його вирішення залежить захищеність життєвих інтересів селян, аграрної галузі, продовольча безпека держави.

Постійне перебування у колі зору провідних аграрних політиків, керівників галузі та науковців даного питання ще раз підкреслює його актуальність. Значний внесок у вирішення проблеми державної фінансової підтримки внесли: П. І. Гайдучський, П. Т. Саблук, В. П. Ситник, О. М. Шпичак та інші. Проблема фінансової підтримки сільськогосподарських товаровиробників і проблемам пільгового оподаткування присвячені праці таких вчених-фінансистів, як М. Я. Дем'яненко, Д. В. Полозенко, Б. Д. Пасхавер та інших.

Завдання і методика досліджень. Основними завданнями даного дослідження є аналіз сучасних проблем фінансування сільськогосподарських підприємств, розробка напрямів державної підтримки агропродовольчого сектора економіки, аналіз особливостей розвитку державного регулювання і підтримки агропродовольчого сектора в умовах ринку.

Методологічною базою дослідження стали наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених і нормативно-правові акти з питань державної підтримки та фінансування сільськогосподарських підприємств. Методичною базою дослідження стали загальнонаукові економічні методи.

Результати досліджень. За земельною територією Україна є однією з найбільших країн Європи (після європейської частини Росії), а за якісним складом ґрунтів і біопродуктивністю угідь однією з найбагатших держав світу. В Україні зосереджена значна частина (за оцінками різних авторів, від 7 до 25 %) світових запасів чорноземних та інших родючих різновидів ґрунтів суходолу. Забезпеченість основних галузей економіки земельними ресурсами в 3-4 вища, ніж у західноєвропейських країнах. За експертними оцінками, при раціональній структурі землекористування та відповідному науковому й ресурсному забезпеченню Україна здатна виробляти продуктів харчування на 140-150 млн. осіб, або прогодувати ще дві-три такі самі країни.

Але в той же час існують певні проблеми. Стратегічне значення зовнішньої торгівлі для України зумовлюється тим, що модернізація економіки, залучення масштабних іноземних інвестицій, новітніх технологій можливі лише за умови формування в країні стійкої, відкритої до зовнішнього світу господарської системи, органічного включення України в систему глобального розподілу праці.

Проте, протягом останніх чотирьох років зовнішній торговельний оборот зменшується. Погіршується структура як експорту, так і імпорту. Експорт продукції окремих галузей є неефективним, нерідко – просто збитковим. Сировинна спрямованість українського експорту зумовлює його вразливість до коливань цін на світовому ринку. Кінцева продукція має високу собівартість. Тому й не дивно, що ціни на окремі види української продукції на 30 – 70% перевищують ціни міжнародних ринків.

Найявні схеми фінансування експорту все ще далекі від досконалості. Високі процентні ставки на кредитному ринку України, обмежений доступ до довгострокових кредитів спричиняють те, що для українських експортерів фінансові ресурси сьогодні обходяться в 6 – 10 разів дорожче, ніж для їхніх західних конкурентів. Усе це дуже негативно впливає на розвиток аграрного сектора України.

У більшості країн світу державна підтримка сільськогосподарського виробництва здійснюється за такими основними напрямками: регулювання пропорцій міжгалузевого і внутрішньогалузевого обмінів; компенсація збитків товаровиробникам унаслідок зміни ринкових цін на вироблену продукцію; проведення протекціоністської політики щодо вітчизняних товаровиробників; розробка і впровадження нових технологій, інформаційна підтримка; підтримка сільськогосподарського виробництва на оптимальному рівні для забезпечення продовольчої безпеки країни; створення ефективної економічної інфраструктури, що сприяє непрямій підтримці економічної інфраструктури, що сприяє непрямій підтримці агропромислового комплексу.

Вітчизняна сільськогосподарська галузь не є винятком. Законодавством України передбачено видатки на фінансування бюджетних програм, спрямованих на підтримку виробництва сільськогосподарської продукції, зокрема: фінансова підтримка продукції рослинництва та тваринництва; надання кредитів фермерським господарствам; здійснення фінансової підтримки підприємств агропромислового комплексу через механізм здешевлення короткострокових і довгострокових кредитів; погашення заборгованості із закупівлі сільськогосподарської продукції; формування державного продовольчого резерву Аграрним фондом; забезпечення діяльності Аграрного фонду; селекція в тваринництві, рослинництві, рибному господарстві; придбання сільськогосподарської техніки на умовах фінансового лізингу та заходи по операціях фінансового лізингу тощо.

У зв'язку із сезонністю аграрного виробництва результати праці, особливо в рослинництві, виявляються тільки після закінчення річного періоду і залежать від своєчасності і якості проведення ряду технологічних операцій. Для забезпечення ритмічного здійснення вказаних процедур потрібні значні ресурси, які покриваються сільгоспвиробниками за рахунок надання кредитів підприємствам. Саме тому кредитування відіграє важливу роль для розвитку підприємства.

За даними Національного банку України, в 2011 р. на підтримку сільгоспвиробників було видано кредитних ресурсів на суму більше 8 млрд. грн., знижено відсоткові ставки за кредитами. Крім того, Міністерство аграрної політики і продовольства задекларувало, що кредитування агропромислового комплексу станом на 1 липня 2011 р. збільшилося в 2,2 рази порівняно з періодом минулого року – до понад 7 млрд. грн. При цьому, процентні ставки, під які сьогодні залучаються кредити, у середньому по Україні складають 18-22% річних. Аналізуючи проблеми банківського кредитування в Україні бачимо, що банківська система України потребує значного реформування, направлено на здешевлення кредитів, їх доступності, економічно обґрунтованих кредитних ставках, вдосконалення законодавчої бази, переймання досвіду іноземних держав (так, у Японії ставка за банківський кредит становить 7 – 8%, у Росії – 12,36 – 12,81% тощо). Статистика свідчить, що у розвинутих країнах 70% обігових коштів на розвиток аграрного сектора формується за рахунок банківського кредитування, в Україні ж ця частка становить лише 20%.

До вищевказаної проблеми з кредитуванням, на нашу думку, відносяться й інші, зокрема: катастрофічний диспаритет цін на сировинну та готову продукцію аграрних підприємств, при цьому розміри прямої бюджетної підтримки є

обмеженими і тому використовуються за найпріоритетнішими напрямками розвитку, що є негативним.

Держава практично не дбає про високоякісну продукцію, яку можуть виготовляти агропідприємства, їй зручніше закупляти закордону продукцію і збагачувати економіку інших країн, але аж ніяк не нашу. Безперечно, наша країна повинна співпрацювати з іншими високорозвиненими країнами світу, але тільки з метою покращення свого становища та застосування іноземних ефективних методів керування у різних сферах економічного життя України.

Державна фінансова політика у сфері агропромислового комплексу в умовах обмеженості ресурсами має бути зорієнтована на побудову самодостатнього фінансово незалежного аграрного сектора економіки. Відсутній зв'язок між бюджетним фінансуванням АПК та показниками його діяльності, а тому потребує системного вивчення досвіду провідних сільськогосподарських підприємств в усіх регіонах України. Для системи державного управління постійно існує необхідність у випереджувальній якості управління, тобто удосконаленні управління за рахунок постійного інноваційного процесу. У сучасних умовах кризового періоду для економіки України особливої актуальності набула проблема створення ефективної системи управління оподаткуванням, розробки методів розвитку системи податкового регулювання діяльності підприємств АПК. Ефективним засобом державного регулювання економіки в усіх розвинутих країнах є вирішення проблем зниження податкового тягаря, виживання підприємств у швидкозмінному навколишньому середовищі та збільшення їх кількості шляхом формування науково обґрунтованих засад оподаткування.

Сучасні сільськогосподарські підприємства в Україні оподатковуються за двома системами оподаткування, незалежно від форми власності: на загальних засадах і за спрощеною системою оподаткування.

В Україні механізми справляння основних податків, що сплачуються сільськогосподарськими товаровиробниками, представлені такими – фіксований сільськогосподарський податок на додану вартість та на доходи фізичних осіб. Вони потребують комплексного вирішення, що передбачає проведення всебічного дослідження теоретичних засад формування системи оподаткування в галузі сільського господарства, загальної оцінки її сучасного стану та окреслення варіантів розвитку шляхом внесення змін до податкового законодавства.

Податкову проблему вирішити прийняттям або доповненням законодавчих актів, навіть найреволюційнішими, подолати не вдасться, розв'язувати її слід поетапно. На першому етапі, урахувавши кризову ситуацію в агропромисловому комплексі, доцільно було б, на нашу думку, запровадити триваліший термін мораторію (мінімум до 2015 р). У період мораторію сільськогосподарські товаровиробники повинні сплачувати тільки фіксований сільськогосподарський податок і обов'язково з урахуванням коефіцієнта циклічності, що має щорічно визначатись Аграрним фондом України.

На наступних етапах протягом періоду мораторію необхідно розробити й апробувати нову систему оподаткування для сільськогосподарських товаровиробників з урахуванням перспективи розвитку агропромислового виробництва. Запровадження апробованих податків має здійснюватись поступово, в міру готовності суб'єктів господарювання до сплати того або іншого податку. При цьому повинна обов'язково забезпечуватися вимога максимального врахуван-

ня фінансових результатів і фінансового стану сільськогосподарських підприємств. За таких умов податкова система галузі забезпечуватиме не тільки надходження коштів до бюджету, а й стимулюватиме розвиток сільськогосподарського виробництва. Згідно з сучасним податковим законодавством України для сільськогосподарських товаровиробників – платників фіксованого сільськогосподарського податку, їх фінансовий стан на нарахування, суму та сплату податків не впливає. Базою оподаткування є площа сільськогосподарських угідь в грошовій оцінці.

У той же час, необхідно усвідомлювати, що якою б досконалою не була система оподаткування, за невирішених проблем диспаритету цін на продукцію сільського господарства і промисловості, недосконалого фінансово-кредитного механізму, неврегульованих земельних правовідносин вона не зможе стати дійсно ефективною і забезпечити гармонійне поєднання інтересів держави і належного розвитку аграрного сектора економіки в Україні.

Висновки та пропозиції. Проаналізувавши фінансові проблеми розвитку аграрного сектора економіки, можна зазначити, що система фінансово-кредитних структур має сприяти ефективному ресурсному забезпеченню сільськогосподарських товаровиробників, повинна підтримувати державну політику формування нових фінансових відносин на селі, прогресивних форм фінансової підтримки ведення господарства з урахуванням світового досвіду роботи банків сільськогосподарського розвитку та оподаткування як важливої складової економічного розвитку. Для досягнення поставлених цілей повинні бути досягнуті такі ключові результати: активізація політичної волі для законодавчого врегулювання, створення відповідної нормативно-правової бази, адекватна стратегія реформування аграрних фінансів, надання кредитів підприємцям сільськогосподарського напрямку, удосконалення податкової системи.

З метою підвищення результативності державної підтримки сільського господарства в цілому необхідно: субсидувати сільськогосподарське виробництво в межах спеціально розроблених державних цільових програм; забезпечити і законодавчо закріпити пільгові умови оподаткування, кредитування й страхування пріоритетних напрямів розвитку галузі й організаційно-правових форм ефективного господарювання; зосереджувати і спрямовувати фінансову допомогу на первинну ланку виробництва – безпосередніх виробників сільськогосподарської продукції; забезпечити розширення обсягів державного замовлення на сільськогосподарську продукцію; гарантувати екологічну і технологічну безпеку виробничих процесів.

Для підтримки розвитку сільського господарства бюджетні кошти доцільно спрямовувати винятково на ключові заходи: зокрема елітного насінництва й племенного тваринництва, організації технологічних ярмарків; поліпшення якості продукції; розвиток інфраструктури сіл і сільськогосподарських ринків, освіти й професійного навчання; виконання державних замовлень тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Державна цільова програма розвитку українського села до 2015 року, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 19.09.2007 р. № 1158: [електроний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.kmu.gov.ua](http://www.kmu.gov.ua).

2. Гуторова І.В. Роль банківського кредитування у забезпеченні сталого розвитку сільськогосподарських підприємств / І. В. Гуторова // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва: економіка АПК і природокористування. – 2009. - № 9 - С. 116 -120.
3. Дмитренко Н.М. Пріоритетність непрямого оподаткування підприємств АПК у контексті Європейської інтеграції//Актуальні проблеми економіки. – 2010 – №2 – С. 210 – 213.
4. Колотуха С.М. Кредитування сільськогосподарських підприємств як ефективне джерело інвестиційної діяльності / С.М. Колотуха, І.П. Борейко // Економіка АПК. – 2009. – № 1. – С. 89-96.
5. Перспективи об'ємів кредитування сільгоспвиробників у 2011р. Новини РБК-Україна: Арбузов. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.rbc.ua/ukr/top/show/arbuzov-obemy-kreditovaniya-selhozproizvoditeley-budut-18072011200300>.
6. Подаков Є.С. Напрямок державної підтримки сільського господарства в сучасних умовах / Є.С. Подаков // Таврійський науковий вісник: Науковий журнал. Вип. 80 – Херсон: Грінь Д.С., 2012. – С. 311-317.
7. Україна на світовому ринку товарів. ВЕРЛАН А.О. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://udau.edu.ua/library.php?pid=865>.
8. Особливості оподаткування сільськогосподарських підприємств в Україні. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=483332>.

УДК: 330.322:33(477)

ІНВЕСТИЦІЙНІ ЧИННИКИ СТРУКТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Потривка Л.О. – к.е.н. доцент, Херсонський ДАУ

Постановка проблеми. Оптимальність та ефективність економічної структури є основною ознакою розвиненості економічної системи. Структура економіки має важливе значення для забезпечення збалансованого розвитку національного виробництва, ефективного і стабільного його розвитку, задоволення потреб суспільства в коротко- та довготерміновому періодах. Світовий досвід доводить, що економічний розвиток багатьох країн пояснюється глибокими структурними змінами, що обумовлені впливом інвестиційних чинників. Інвестиційна діяльність відіграє основну роль у здійсненні структурної модернізації економіки, забезпеченні стійкої позитивної економічної динаміки, залучення у світовий процес глобалізації економіки. А тому завдання неухильного нарощування обсягів інвестування, забезпечення сприятливого інвестиційного клімату в Україні залишаються питаннями стратегічної важливості.

Стан вивчення проблеми. Вагомий внесок у розвиток теоретичних, методологічних аспектів інвестиційного розвитку економіки України належить